

toliko u srcu nosio. U naučnom otkrivanju i iznošenju njezinih plemenitih historičkih crta i časnog djelovanja njezinih Serafskih sinova, sustao je izmoren i smalaksao. Vjeran Crkvi i svome Redu, živio je za nauku. Na sve je strane obraćao svoj pogled, jer je u crkvenoj povijesti našoj još toliko toga neobrađenoga. — Kraj ozbiljnoga i neumornoga naučnog rada nije izgubio tipične dobrote i mehkoće duše posavskog Bošnjaka. Korektan i uzoran kolega, čovjek plemenit i po srcu blag — bio je pokojni Julijan Jelenić kao profesor ponos fakulteta. — Njegov primjer kao ideal neka svijetli generacijama, koje dolaze...

Have anima pia!

K pitanju „seksualnog odgoja“.

Dr. Andrija Živković.

U ovoj je stvari donijela kongregacija S. Officii dne 18. ožujka 1931. jedno pozitivno rješenje.¹ Radi njegove važnosti čini se, da je potrebno svratiti na nj napose pozornost našega svećenstva. Potrebno je to koliko radi načelnog, toliko radi praktičnog stava svih pozvanih pedagoga u naše vrijeme. Pod uplivom modernog shvaćanja naših dana, duha neuravnoteženosti i nesredenosti, neznanja, nadimanja i nediscipline zauzimaju često i stručni odgojitelji krivo stanovište u pitanju toliko važnom po psihološki i fiziološki razvoj omladine.

Na pitanje dakle:² da li se može odobriti metod t. zv. seksualnog odgoja ili seksualne inicijacije, uslijedio je negativan odgovor. Spomenuto je tom zgodom u obrazloženju ovoga negativnog odgovora, da se na nikakav način ne može odobriti ono, što su u obranu novoga odgojnog metoda pisali i objelodanili naročito u posljednje vrijeme, čak i neki katolički autori.³ Imena se ne navadaju. Obzirom pak na preporuku knjige profesora Luigi Scremina, o kojoj sam izvijestio i koju sam preporučio u br. 3./1931. »Bogoslovske Smotre«⁴ kao knjigu katoličkog autora, koji propagira direktan odgoj u pitanjima ćudoreda, smatram u toj stvari potrebnim pripomenuti još i ovo.

¹ AAS XXIII. (1931), Nro 4. str. 118.

² »An probari queat methodus, quam vocant »educationis sexualis« vel etiam »initiationis sexualis«? — R.: negative.

³ »Proinde nullo modo probari possunt quae ad novae methodi propugnationem postremis hisce praesertim temporibus, etiam a nonnullis catholicis auctoribus, scripta sunt et in lucem edita«. AAS n. n. mj. str. 119.

⁴ »Bogoslovska Smotra« br. 3. 1931., str. 349., Scremin dott. Luigi: »L'educazione della castità«.

1. — Što se ima razumijevati pod izrazom »seksualni odgoj« ili »seksualna inicijacija« označio je sâm sv. otac Pijo XI. u svojoj enciklici⁵ »Divini illius magistri« od 31. XII. 1929. Dekret kongregacije S. Officii zabacuje baš taj i takav metod, koji je opisan u citiranoj enciklici, jer ga izrično spominje. Sastoji pak u ovomu:

a) isključuje svaki vrhunaravni utjecaj milosti, a oslanja se jedino na naravna sredstva;

b) ne pravi razlike među muškim i ženskim, već podučava zajednički i javno;

c) namjerice izlaže omladinu opasnim prilikama, da se tobože priuči, pa tako ojača i otvrdne protiv zla.

To je postupak i propaganda naturalističkog naziranja na svijet i život. Daleko je ono od shvaćanja sv. Pavla, koji se tuži⁶ na jedan drugi zakon u tijelu, što se ne povodi za razumom, nego mu se protivi. U naše se doba ta naturalističko-pozitivistička struja silno razmahala pod uplivom modernih filozofskih težnja. Kako je sav duhovni život i životni smisao pošao strminom, tako se naročito na ćudorednom polju uhvatila ljudi jedna individualistička neovisnost i sloboda, koja ne će da priznaje zakona ljudske prirode. Ne priznaje ih, jer ne poznaje naravi. Pogrešno misli, da je spoznaja i saznanje samo dostatno, da čovjeka obrani od zastranjenja, kamo ga vuku sjetila. Zaboravlja, da dnevno padaju mnogi, nipošto radi neznanja i neupućenosti, nego u prvom redu radi svoje slabe volje. I radi pogrešnoga polaznog stava, pogrešan im je put, kojim stupaju i sredstva, koja upotrebljavaju. Ne dovodeći čovjeka u vezu s Bogom i ne obazirući se na njegov konačni cilj, ne mare za molitvu, post i sakramente. Ne znaju i ne mare da saznadu, što je milost u čovječjem životu.

Njihov nepedagoški postupak još pogoršava pogrešno mišljenje. Seksualna se inicijacija — misle — može obavljati zajednički među muškima i ženscima. Javno, bez obzira na dobu, spol, zrelost ili nezrelost. Što ranije, to bolje. Dosta je međutim i malo poznavati psihu omladine, da se odmah vidi, kako je ovakav metod promašen. U doba prvog razvoja momačkog ili djevojačkog individualni su unutarnji porivi i poticaji toliko različni i kod na oko jednake djece, da će u nepravo vrijeme, pred svima, ili nezgodno rečena riječ učiniti više zla, nego što će po mišljenju seksualnog prosvjetitelja donijeti dobra. Nije potrebno ni isticati posebno, koliko je nepedagoški navoditi omladinu u priliku, gdje bi imala da pokaže svoju snagu i ćudorednu otpornost. Prije bi se to moglo i moralo nazvati izravnim zavadjanjem, nego pedagoškim prosvjećivanjem.

Takova je dakle kolektivna seksualna poduka zabačena i odsuđena.

⁵ AAS XXII. (1930), Nro 2, str. 71.

⁶ Rim 7, 23.

2. — Pozivajući se na encikliku »Divini illius magistri«, u kojoj je Pijo XI. izložio katoličku nauku o kršćanskom odgoju djece, kongregacija odmah nabraja one elemente, prema kojima valja udesiti odgoj u čudorednom pogledu. Valja postupati ovako:

a) brinuti se za potpunu, solidnu i trajnu vjersku izobrazbu omladine;

b) pobuđivati u njoj ljubav, želju i poštovanje prema kreposti sv. čistoće;

c) navoditi je na molitvu, k sakramentima i pobožnosti prema Bl. Djevici Mariji;

d) čuvati je od opasnih knjiga, kina i razgovora.

Ako pak treba mladića upozoriti, veli papa Pijo XI., učinit će to odgojitelj-roditelj sa svom ozbiljnošću i oprežnošću.⁷

3. — Nastaje pitanje: je li dakle svaka seksualna inicijacija odsudena? Odgovaram: nije! Odsudena i zabranjena je ona, koja se mora označiti kao kolektivna, javna, naturalistička i — zavodljiva. Autori dakle, koji su u ovom pitanju zauzeli stanovište t. zv. direktnog odgoja, ne dolaze u sukob s ovim dekretom kongregacije.⁸ Taj međutim direktni odgoj valja da bude:

a) individualan; b) podan u pravo vrijeme; c) po roditelju ili ispovjedniku; d) uz sav potrebiti oprez.

To je zapravo »odgoj čistoće« ili odgoj za čist život i po cilju i po metodi sasvim nešto drugo, nego seksualni odgoj, kako ga propagiraju naturalisti. On je i potreban i praktički provediv.⁹ Nije doduše ni on bez poteškoća: možda će gdjegdje zahtijevati žrtve i stradanja. No imajući pred očima savremenu moralnu dekadencu, bančenje nemoralna i bestidnosti na svakom koraku, pa prema tome kud i kamo veće i ranije pogibelji za omladinu u naše dane, nego pred 50 ili 100 godina, nadaje se za naše vrijeme veća potreba i

⁷ »Qua de re prorsus difficili si quidem omnibus perpensis adolescentem aliquem tempestive ab iis moneri oporteat quibus Deus educandi pueros officium commisit cum gratiis oportunis coniunctum, illae profecto cautiones et artes sunt adhibendae, christianis institutoribus non ignotae, quas apte Antonianus hisce verbis describit...«; slijedi citat iz djela »Dell' educazione cristiana dei figliuoli, lib. II., c. 88., koji upozorava na mogućnost, da se požuda u mladiću razbukti, mjesto da se ugasi, ako je postupak očev neoprezan.

⁸ Cfr. »Nouvelle revue theologique«, Nro 6. 1931., str. 526.

⁹ »Instruatur ergo adolescens, qui timetur edocendus a pravis sociis, a quibus seiungi non potest; instruatur iuvenis, qui universitatem est ingressurus, tum ob imminetia iam pericula, tum ne ob candorem a sociis irrideatur; pariter de legitimi amoris fine et sanctitate edoceatur puella e convictorio egressa, quae ad vanitatem videatur prona et scurrilitatibus iuvenum illaqueanda.« Jos. Ubach S. I.: *Compendium theologiae moralis* vol. I. Nro 221. (Freiburg i. B. 1926., Herder).

veća nužda jednog mudrog, opreznog i pravodobnog odgoja omladine baš u stvarima »tajna života«.

O pojedinostima pri praktičnoj provedbi pojedinih onih mjera opreznosti može se raspravljati. U to ja ovdje ne ulazim.¹⁰

Za katolike je ovim riješenjem kongregacije S. Officii dokrajčeno ili bolje svedeno na pravu mjeru raspravljanje o jednom pitanju, koje za moralni život i razvitak omladine ima veliku važnost.

Crkva sv. Franje u Senju.

(Povjesno-liturgička razmatranja.)

Dr Josip Frančišković.

Senj je već stara naseobina, starodavno mjesto. Kad je nastao, ne može se odrediti. Sigurne podatke imamo, da je za kršćanske ere već postojao. Spominje ga Plinij († 79. po Kr.) i Ptolomej († oko 160. po Kr.). Neki hoće, da su kršćansku vjeru donijeli u Senj apostoli sv. Petar i Pavao, kad su putovali preko Ilirika u Rim, jer da je tuda najkraći i najpodesniji prelaz u Ankonu, preko koje da su ovi apostoli došli u Italiju i Rim. Sv. Pavao doduše piše u listu na Rimljane (15, 19.) da je propovijedajući proputovao Ilirik, i prema tomu mogao je dospjeti i u važno tada mjesto Senj. Isti apostol piše Timoteju, da je Tita poslao u Dalmaciju (2 Tim. 4, 10). Ali da su svi ovi ili neki od njih bili u Senju, nema nikakve potvrde u spomenicima, kao što toga nema uopće za kršćanstvo u prvim vijekovima. Smijemo pak predmijevati, da se i ovdje kršćanska vjera rano uvela, kao u uvaženom mjestu, koje je spajalo istok s Italijom i zapadom, preko kojega je išla i glavna rimska cesta.

Priča se, da su Senj osnovali Senonski Gali. I ako za tu priču nemamo nikakvih historičkih podataka osim imena, Senia — Senj, na to bismo ipak mogli zaključivati iz množine svetišta, koja su se nalazila na teritoriju i u okolici Senja. Poznato je naime, da su Gali ili Celti bili pobožan i gostoljubiv narod. Te su im se kreposti još više utvrdile, kad su primili kršćanstvo, što se i danas vidi kod potomaka njihovih Iraca i Bretonaca. Da su te kreposti resile i stare Senjane, potvrđuje nam povijest. U malenom Senju još u XVIII. v. nalazimo 16 što crkva što kapelica, a već u XIII. v. postoji u Senju hospic — gostinjac s crkvom sv. Duha za poklonike

¹⁰ Upozorujem na knjigu: Jos. Schröteler S. I.: Die geschlechtliche Erziehung. Beiträge zur Grundlegung einer gesunden Sexualpädagogik. Düsseldorf 1929. Pädagogischer Verlag. Cfr. također poučan izvještaj Jos. Demšara: »Spolna vzgoja« u »Bogoslovnom Vestniku« br. 3. 1931., str. 175.